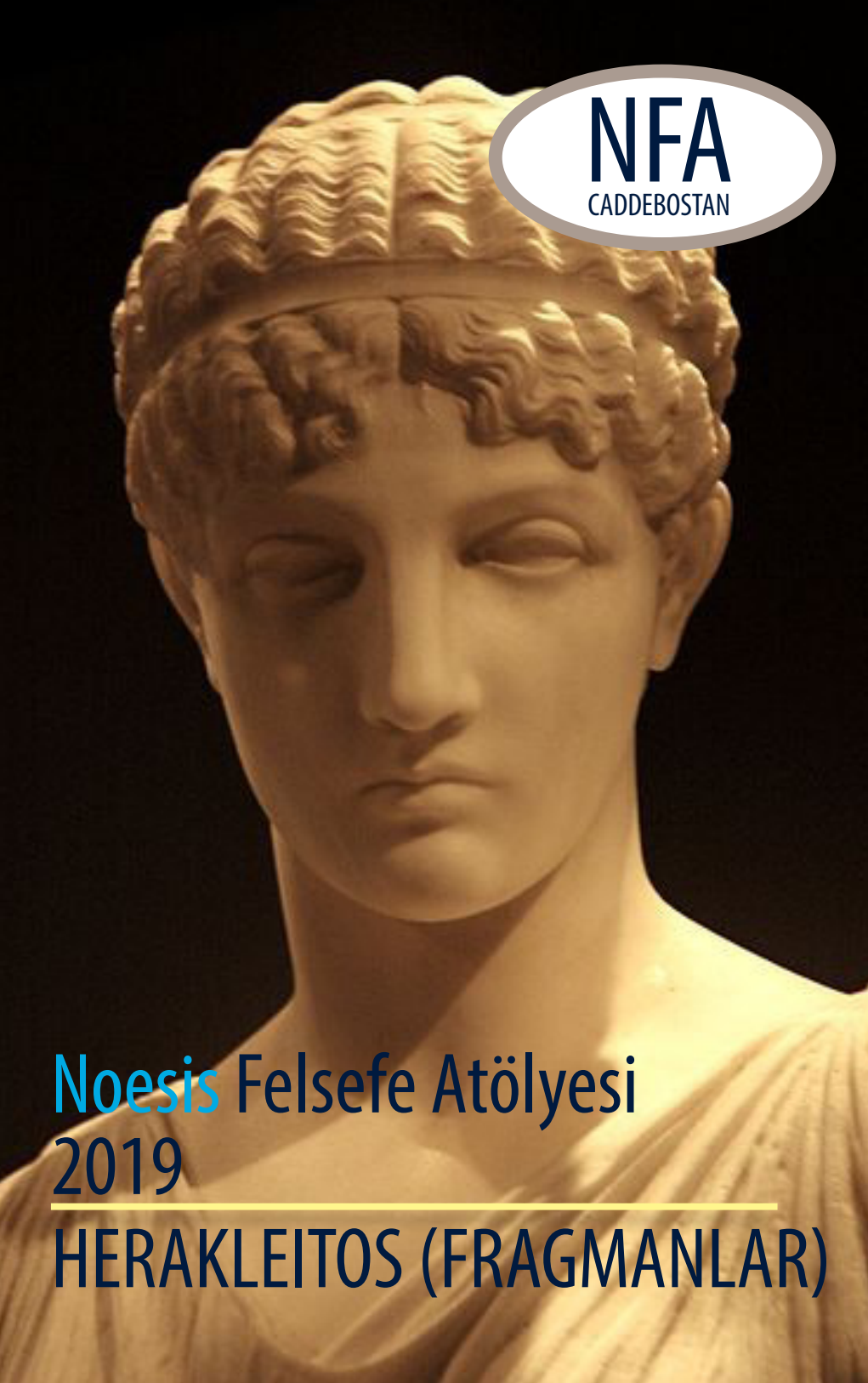

NFA
CADDEBOSTAN

Noesis Felsefe Atölyesi 2019

HERAKLEITOS (FRAGMANLAR)

İdea Yayınevi, Şarap İskelesi Sk. 2/106-107 34425 Karaköy, Beyoğlu — İstanbul
Bu çeviri için © AZİZ YARDIMLI 2019
John Burnet, *Early Greek Philosophy,*
Fourth Edition 1930
Erken Yunan Felsefesi olarak birinci yayım 2013
Tüm hakları saklıdır. Bu yayımın hiçbir bölümü
İdea Yayınevinin ön izni olmaksızın
yeniden üretilemez.
(ISBN 978 975 397 103 4)

NOESİS FELSEFE ATÖLYESİ — 2019
ÖN-SOKRATİKLER
HERAKLEITOS FRAGMANLARI, 1-129

65. Fragmanlar. Herakleitos fragmanlarının Bywater'ın örnek yayımının düzenlemesine göre bir çevirisi şöyledir:[1]

(1) Bana değil, ama Sözüme kulak vermek ve tüm şeylerin bir olduğunu kabul etmek bilgecedir.[2] R. P. 40.

(2) Bu Söz/*Us/Logos*[3] her zaman geçerli olsa da, insanlar onu anlamaya yeteneksizdir—yalnızca onu işitmeden önce değil, ama onu ilk kez işittikten sonra da. Çünkü, herşeyin bu Logos ile uyum içinde yer almasına karşın, insanlar hiç olmazsa burada ortaya koyduğum sözlerin ve edimlerin ışığında yargılanacak olurlarsa, sanki onu hiçbir zaman deneyimlememiş gibi davranırlar. Oysa ben her bir şeyi kendi doğasına göre ortaya koydum ve gerçekte nasıl davrandığını belirttim; başkaları ise, tersine, uyanık iken yaptıkları konusunda tıpkı uyurken yaptıklarını unutmaları gibi bilgisizdir. R. P. 32.

(3) Aptallar, işitseler de sağırlar gibidirler; var iken yokturlar deyişi onları ilgilendirir. R. P. 31 a.

(4) Gözler ve kulaklar barbar ruhlular için kötü tanıklardır, R. P. 42.

(5) İnsanların çoğunluğu ne her gün gördükleri şeyleri anlayabilir, ne de öğrendiklerini doğru yargılayabilir, ve gene de bildiklerini düşünürler.

(6) Ne nasıl dinleneceğini, ne de nasıl konuşulacağını bilirler.

(7) Beklenmeyen beklenmedikçe kazanılmayacaktır; çünkü aranması ve erişilmesi güçtür.[4]

(8) Altın arayanlar çok toprak kazar ve az altın bulurlar. R. P. 44 b.

(10) Doğa gizlemeyi sever. R. P. 34 f.

(11) Bilicisi Delfi'de olan tanrı demek istediğini ne bildirir ne de gizler ama simgeler ile belirtir. R. P. 30 a.

(12) Ve Sibyl ciddi, kaba ve süssüz şeyler söylerken içindeki Tanrıdan ötürü sesi ile bin yıl ötesine ulaşır. R. P. 30 a.

[1]Kendi yayımında Diels fragmanları konuya göre düzenlemeye yönelik tüm girişimlerden vazgeçmiştir, ve bu onun metnini amaçlarımız için uygunsuz yapar. Sanırım yaklaşık bir düzenlemenin güçlüğünü de büyütür ve Herakleitos'un biçeminin "öz-deyişsel" olduğu görüşüne çok fazla ağırlık verir. Böyle olduğunu söylemek önemli ve değerli bir gözlemdir; ama bundan Herakleitos'un Nietzsche gibi yazdığı sonucu çıkmaz. Tonu ne denli peygamberce olursa olsun, bir Yunanlı için öz-deyişsel bir biçem ve tutarsız bir biçem arasında her zaman bir ayrım olmalıdır.

[2]Hem Bywater hem de Diels Bergk'in λόγουσunu δόγματος yerine ve Miller'in εἶναισini εἰδεναι yerine kabul ederler. Krş. Filo. *Leg. all.* iii. c 3, Bywater'ın notunda alıntılanır.

[3]λόγος/*logos* birincil olarak Herakleitos'un kendisinin Söylemidir; gerçi, bir peygamber olduğu için, ona onun "Söz"ü diyebilecek olsak da. Ne Herakleitos'a seslenen bir söylem, ne de "us" demek olabilir. (Krş. Zeller, s. 630, n. 1; İng. çev. ii. s. 7, n. 2.) ἐόντος αἰεί/*her zaman vardı* sözleri ile ilgili bir güçlük doğmuştur. Herakleitos nasıl söyleminin her zaman varolmuş olduğunu söyleyebilir? Yanıt İyonik ἐών*un* λόγος gibi sözcüklerin eşliğinde iken "doğru" demek olduğudur. Krş. Herod. 1. 30, τῷ ἐόντι χρησάμενος λέγει; giderek Aristof. *Kurbağalar*, 1052, οὐκ ὄντα λόγον. Ancak sözcüğü bu yolda alırsak Aristoteles'in doğru noktalama konusundaki duraksamasını anlayabiliriz (*Rhet.* Γ, 5. 1407 b 15; R. P. 30 a). Stoacı yorum Marcus Aurelius tarafından verilmiştir, iv. 46 (R. P. 32 b), ama reddedilmelidir. Her ne olursa olsun, John'un λόγος öğretisinin Herakleitos ile ya da Yunan felsefesindeki herhangi birşey ile hiçbir ilgisi yoktur, ama İbrani Bilgelik yazınından gelir. Bkz. Rendel Harris, "The Origin of the Prologue to St. John's Gospel," *The Expositor*, 1916, ss. 147vs.

[4]Burada Bywater'ın noktalamasından uzaklaştım ve Gomperz (*Arch.* i. 100) tarafından önerildiği gibi eylem sözcüğüne yeni bir nesne sağladım.

(13) Görülebilen, işitilebilen ve öğrenilebilen şeyler özellikle değer verdiğim şeylerdir. R. P. 42.

(14) ... tartışmalı noktaları desteklemek için güvenilmez tanıklar getirirler.

(15) Gözler kulaklardan daha doğru tanıklardır.[1] R. P. 42 c.

(16) Pekçok şeyin öğrenilmesi anlamayı öğretmez, yoksa Hesiodos'a ve Pisagoras'a, ve Xenofanes'e ve Hekataios'a öğretirdi. R. P. 31.

(17) Mnesarkhos'un oğlu Pisagoras bilimsel araştırmayı başka herkesten ileri götürdü, ve bu incelemelerden bir seçme yaparak kendine özgü bir bilgelik oluşturdu—bir bilgiler yığını ve kötü bir sanat.[2] R. P. 31 a.

(18) Sözlerini dinlediklerimin tümü arasında bilgeliğin herşeyden ayrı olduğunu anlamayı başarabilen bir kişi bile yoktur. R. P. 32 b.

(19) Bilgelik birdir: Tüm şeyleri tüm şeyler yoluyla yöneten düşünceyi bilmek. R. P. 40.

(20) Herkes için aynı olan bu dünya*/kozmoz*[3] tanrılardan ya da insanlardan hiç biri tarafından yapılmış değildir; ama her zaman vardı, şimdi vardır, ve her zaman olacaktır—uygun ölçü ile tutuşan ve uygun ölçü ile sönen her zaman diri bir Ateş. R. P. 35.[4]

(21) Ateşin dönüşümleri ilk olarak denizdir; ve denizin yarısı toprak, yarısı şimşekli kasırgadır ...[5] R. P. 35 b.

(22) Tüm şeylerin Ateş ile ve Ateşin tüm şeyler ile takası vardır, tıpkı malların altın ve altının mallar ile takas edilmesi gibi. R. P. 35.

(23) [Toprak] sıvılaşıp denize dönüşünce, miktarı denizin toprak olmadan önceki miktarı ile birdir.[6] R. P. 39.

(24) [Ateşin evreleri] aşırı istek ve tokluktur. R. P. 36 a.

[1]Krş. Herod. 1. 8.

[2]En iyi doğrulanan okuma ἐποιήσατodur, ἐποίησεν değil, ve ἐποιήσατο ἑαυτοῦ "kendinin olarak ileri sürdü" demektir. ἐκλεξάμενος ταύτας τὰς συγγρφάς sözlerinden Schleiermacher'in zamanından bu yana kuşku duyulmuştur ve Diels şimdi bütün fragmanı düzmece olarak görür. Bunun nedeni Pisagoras'ın kitaplar yazdığını tanıtlamak için kullanılmış olmasıdır (krş. Diels, *Arch.* iii. p. 451). Bununla birlikte, Bywater'ın belirttiği gibi, fragmanın kendisi yalnızca kitaplar okuduğunu söyler. Daha öte ileri süreceğim ki, eski-moda συγγραφάς bir düzmece olamayacak kadar fazla iyidir, ve tanıtlanacak olan şeyin kendisinin atlanması tuhaf olacaktır. Pisagoras'ın bir kitap yazdığı konusundaki son öneri ἐποίησεν yerine ἐποιήσατο okunması ile yitip gider. Çünkü κακοτεχνίη için verilen çeviri onun "düzmece kanıt" biçimindeki tüzel anlamına benzer.

[3]κόσμος*/kozmos* sözcüğü burada "dünya" demek olmalıdır, yalnızca "düzen" değil; çünkü yalnızca dünya ateş ile özdeşleştirilebilir. Sözcüğün bu kullanımı Pisagorcudur, ve Herakleitos onu pekala biliyor olabilir.

[4]Burada μέτρα sözcüğünün ἁπτόμενον ile, "tutuşma ölçüleri ile ve sönme ölçüleri ile" içsel -i durumu (*internal accusative*) olduğuna dikkat etmek önemlidir. İlk yayımda verdiğim yorum şimdi Diels tarafından kabul edilmiştir (Vors.[3], 12 B 30 n.).

[5]πρηστήρ [= şimşek çakışları eşliğindeki sağanak] sözcüğü üzerine bkz. aşağıda s. 113, *n.* 1..

[6]Fr. 23'ün öznesi γῆdir*/toprak*, bkz. Diog. ix. 9 (R. P. 36), πάλιν τε αὖ τὴν γῆν χεῖσθαι; ve Aeti. i. 3. 11 (*Dox.* s. 284 a 1; b 5), ἔπειτα ἀναχαλωμένην τὴν γῆν ὑπὸ τοῦ πυρὸς χύσει (Dübner: φύσει, libri) ὕδωρ ἀποτελεῖσθαι. Herakleitos γῆ θάλασσα διαχέεται demiş olabilir, ve Clement (*Strom.* v. s. 712) bunu imliyor görünür. μετρέεται εἰς τὸν αὐτὸν λόγον anlatımı ancak ölçülerin orantısının değişmez kaldıkları demek olabilir. Böylece Zeller (s. 690, n. 1), *zu derselben Grösse.* Diels (*Vors.* 12 B 31 n.) *"nach demselben Wort* (*Gesetz*)" olarak çevirir ama Lucr. d. 257'ye gönderme yapar ki, öteki yorumu destekler (*pro parte sua*).

(25) Ateş havanın ölümünde yaşar,[1] ve hava ateşin ölümünde; su toprağın ölümünde, ve toprak suyun ölümünde. R. P. 37.

(26) Ateş ilerleyişinde tüm şeyleri yakalayacak ve yargılayacaktır.[2] R. P. 36 a.

(27) Hiçbir zaman batmayandan nasıl kaçılabilir?

(28) Şimşek tüm şeyleri yönetir. R. P. 35 b.

(29) Güneş ölçülerini aşmayacaktır; eğer aşarsa, Erinyeler, Türenin hizmetçileri, onu bulup çıkaracaktır. R. P. 39.

(30) Akşamın ve sabahın sınırları [Büyük] Ayıdır; ve Ayının karşıtı parlak Zeus'un (Güneş) sınırıdır.[3]

(31) Eğer bir güneş olmasaydı, tüm başka yıldızlar geceyi önlemek için yetersiz kalırdı.[4]

(32) Güneş her gün yenidir.

(33) (Thales bir tutulmayı öngördü.)

(34) ... tüm şeyleri getiren mevsimler.

(35) Hesiodos kitlelerin öğretmenidir. İnsanlar onun çok şey bildiğini sanıdılar. Gündüzün ve gecenin doğasını, bir olduklarını bile bilmiyordu![5] R. P. 39 b.

(36) Tanrı gündüz ve gece, kış ve yaz, savaş ve barış, bolluk ve kıtlıktır; ama dönüşümlere uğrar, tıpkı ateşin[6] tütsüler ile karıştırılınca her birinin kokusuna göre adlandırılması gibi. R. P. 39 b.

(37) Eğer tüm şeyler dumana dönseydi, burun delikleri onları ayırdederdi.

(38) Ruhlar Hades'te kokar. R. P. 46 d.

(39) Soğuk şeyler sıcak olur, ve sıcak olan soğur; ıslak olan kurur, ve kuru olan ıslanır.

(40) Dağılır ve toplanır; ilerler ve geriler.

(41, 42) Aynı ırmağa iki kez giremezsiniz; çünkü üzerinize her zaman yeni sular akar. R. P. 33.

(43) Homeros "Çekişme tanrılar ve insanlar arasından kalksın!" derken yanıldı. Evrenin yokoluşu için dua ettiğini görmüyordu; çünkü eğer duası işitilseydi, herşey yitip giderdi.[7] ... R. P. 34 d.

[1]Bu fragmanın metin olarak alıntılanıp alıntılanmadığı kuşkuludur. Empedokles'in dört öğesini imliyor görünür.

[2]πυρὸς ἔφοδοςun ἐπελθόνu olarak anlıyorum; bunun için bkz. s. 115, *n.* 1. Diels καταλαμβάνειvin "mahkum etmek" için eski sözcük olduğunu belirtmiştir.

[3]Burada açıktır ki οὖρος = τέρματα, ve öyleyse "tepe" değil, "sınır" demektir. Fragmanı alıntılayan Strabo (i. 6, s. 3) büyük olasılıkla ἠοῦς καὶ ἑσπέρας anlatımını ἀνατολῆς καὶ δύσεωςa eşdeğer almada ve sözleri "arktik" daire ile ilişkili görmede haklıdır. αἴθριος Ζεύς parlak mavi gök demek olduğuna göre, Diels'in ileri sürdüğü gibi οὖροςun Güney Kutbu olması olanaksızdır. Daha büyük olasılıkla ufuk demektir. Fragmanı Pisagorcu bir güney yarı-küre kuramına karşı bir protesto olarak alıyorum.

[4]Diog. ix. 10'ten (aşağıda s. 112'de alıntılanıyor) öğrendiğimize göre Herakleitos güneşin niçin aydan daha sıcak ve daha parlak olduğunu açıklamıştır, ve bu hiç kuşkusuz o pasajdan bir fragmandır.

[5]Hesiodos Gündüzün Gecenin çocuğu olduğunu söylüyordu (*Theog.* 124).

[6]Diels ile birlikte ὅκωσπερ yerine ὅκωπερ πῦρ okuyarak.

[7]*İl.* xviii. 107. Simpl. *Cat.* 412, 26'dan οἰχήσεσθαι γὰρ πάντα ekliyorum. Özgün metinde bulunan birşeyi temsil ediyor olmalıdır.

(44) Savaş herşeyin hem babası hem de kralıdır; ve kimilerini tanrı ve kimilerini insan, kimilerini köle ve kimilerini özgür yapmıştır. R. P. 34.

(45) İnsanlar kendi ile geçimsiz olanın nasıl kendi ile anlaşma içinde olduğunu bilmezler. O karşıt gerilimlerin bir uyumudur,[1] tıpkı yay ve lir durumunda olduğu gibi. R. P. 34.

(46) Bizim için iyi olan karşıt olandır.[2]

(47) Gizli uyum görülür olandan daha iyidir. R. P. 34.

(48) En büyük sorunlar konusunda keyfi tahminler yapmayalım.

(49) Bilgeliği seven insanlar tikeller ile de tanışık olmalıdır.

(50) Yün tarağının doğru ve eğri yolu bir ve aynıdır.

(51) Eşekler samanı altına yeğler. R. P. 37 a.

(51)[3] Öküzler yiyecek burçak bulunca mutlu olur.

(52) Deniz suyu hem çok arı hem de çok kirlidir. Balıklar için içilebilir ve iyidir; insanlar için içilemez ve öldürücü. R. P. 47 c.

(53) Domuz çamurda yıkanır, kümes hayvanları tozlarda.

(54) ... çamurdan haz duyarlar.

(55) Her hayvan otlağa dürtülerek gider.[4]

(56) 45 ile aynı.

(57) İyi ve Kötü birdir. R. P. 47 c.

(58) Hastaları kesen, yakan, delen ve geren hekimler böyle işler için almayı hak etmedikleri bir ücret isterler. R. P. 47 c.[5]

(59) Bütün şeyler ve bütün olmayan şeyler, biraraya çekilen ve birbirinden itilen, uyumlu olan ve uyumsuz olan şeyler eşlerdir. Bir tüm şeylerden gelir ve tüm şeyler Birden.[6]

(60) Eğer bu şeyler olmamış olsaydı insanlar Türeısı adını bilmezldudi.[7]

(61) Tanrılar için tüm şeyler güzel ve iyi ve haklıdır, ama insanlar kimi şeyleri haklı ve kimilerini haksız sayarlar. R. P. 45.

(62) Savaşın evrensel ve çatışmanın haklı olduğunu ve tüm şeylerin çatışma yoluyla varlığa geldiğini (ve yitip gittiğini?) bilmeliyiz.

(64) Uyanık iken gördüğümüz herşey ölümdür, uyurken gördüklerimiz ise düşler. R. P. 42 c.[8]

(65) Tek bir bilgelik vardır. Zeus adı ile çağrılmayı ister ve istemez. R. P. 40.

(66) Yayın (βιός) adı yaşam (βίος), ama işi ölümdür. R. P. 49 a.

[1]Herakleitos'un hem παλίντονος hem de παλίντροπος ἁρμονίη dediğine inanamıyorum, ve Plutark'ın παλίντονοςunu (R. P. 34 b) Hippolytos'un παλίντροποςuna yeğliyorum. Diels Parmenides'in polemiğinin παλίντροποςdan yana olduğunu düşünür; ama bkz. aşağıda s. 124, *n.* 1 ve Bölüm IV. s. 132, *n.* 2.

[2]Bu tıp kuralına göndermede bulunur, αἱ δ' ἰατρεῖαι διὰ τῶν ἐναντίων, örneğin βοηθεῖν τῷ θερμῷ ἐπὶ τὸ ψυχρόν.

[3]Bkz. Bywater, *Journ. Phil.* ix. s. 230.

[4]Fr. 55 üzerine bkz. Diels, *Berl. Sitzb.*, 1901, s. 188.

[5]Şimdi Bernays ve Diels ile birlikte ἐπαιτέονται biçiminde okuyorum.

[6]Fr. 59 üzerine bkz. Diels, *Berl. Sitzb.*, 1901, s. 188. συνάψιες okunması yeterince doğrulanmıştır ve çok iyi bir anlam verir. Almaşık συλλάψιες okuması Hofmann tarafından yeğlenir, *Gr. Dial.* iii. 240.

[7]"Bu şeyler" ile büyük olasılıkla her tür türesizliği demek istiyor.

[8]Diels fr. 64'ün ὁκόσα δὲ τεθνηκότες ζωή sürdüğünü düşünür. "Ruhbilimde Yaşam, Uyku, Ölüm fizikte Ateş, Su ve Toprak gibi üçlü basamaktır."

(67) Ölümsüzler ölümlü, ölümlüler ölümsüzdür, birbirlerinin ölümlerinde yaşar ve yaşamlarında ölürler. R. P. 46.

(68) Çünkü su olmak ruhlara ölümdür, ve toprak olmak suya ölümdür. Ama su topraktan gelir, ve sudan ruh. R. P. 38.

(69) Yukarıya yol ve aşağıya yol bir ve aynıdır. R. P. 36 d.

(70) (Bir dairenin çevresinde) başlangıç ve son ortaktır.

(71) Hangi yönde ararsanız arayın, ruhun sınırlarını bulamazsınız; ölçüsü öylesine derindir.[1] R. P. 41 d.

(72) Nemli olmak ruhlar için hazdır. R. P. 46 c.

(73) Bir insan sarhoş olduğunda sakalsız bir çocuk tarafından götürülür, sendeler, adımını nereye attığını bilmez, çünkü ruhu nemlidir. R. P. 42.

(74-76) Kuru bir ruh en bilgesi ve en iyisidir. [En iyi ve en bilge ruh kuru bir ışık ışınıdır.][2]

(77) İnsan gece bir ışıktır, yanar ve söner.[3]

(78) Diri ve ölü, uyanık ve uyuyan, genç ve yaşlı olmak bir ve aynı şeydir, çünkü birinciler değişerek ikinciler, ve ikinciler birinciler olur. R. P. 47.

(79) Zaman dama oynayan bir çocuk, kralın gücü bir çocuğun gücüdür. R. P. 40 a.

(80) Kendimi araştırdım. R. P. 48.

(81) Aynı ırmağa hem gireriz hem de girmeyiz; hem varız hem de yokuz. R. P. 33 a.

(82) Aynı şeyler üzerinde çalışıp durmak ve onların egemenliği altına düşmek usandırıcıdır.

(83) Değişimde dinginlik vardır.

(84) Karıştırılmazsa bir karışım bile ayrılır.

(85) Cesetler atılmaya gübreden daha uygundur.

(86) Doğduklarında yalnızca yaşamayı ve ölmeyi, ya da daha doğrusu dinginlik bulmayı ister, ve arkada benzer olarak ölecek çocuklar bırakırlar.

[1]οὕτω βαθὺν λόγον ἔχει sözleri eğer λόγοςun "ölçü" demek olduğunu anımsarsak hiçbir güçlük yaratmaz.

[2]Bu fragman uğradığı bozulmaların eskiliğinden ötürü ilginçtir. Bywater'in izlediği Stephanus'a göre Aὗη ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη biçiminde okumalıyız, çünkü ξηρή*/kuru* yalnızca αὔη*/kuru* üzerine bir cilalamadır. Bir kez ξηρή metne girer girmez, αὔη sözcüğü αὐγή*/ışık* olur, ve "kuru ışık en bilge ruhtur" tümcesini elde ederiz ve Bacon'un *siccum lumen/kuru ışık* anlatımı buradan gelir. Şimdi bu okuma geriye Plutark'a dek gider ve *Romulus'un Yaşamı*'nda (c. 28) αὐγή*/güneş ışığı* sözcüğünü kimi zaman olduğu gibi şimşek anlamında alarak konunun bilge ruhun bedenin hapishanesinden bir bulut'tan çıkan kuru şimşek (bu ne olursa olsun) gibi parlaması olduğunu sanır. (Eklemek gerek ki Diels şimdi bir αὐγή ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστηnin doğru okuma olduğunu savunmaktadır.) Son olarak, Plutark αὐγή biçiminde yazmış olmalı iken, elyazmaları αὖτη ve αὐτή arasında değişir (krş. *De def.* ya da elyazmalarında 432 f. αὖτη γὰρ ξηρὰ ψυχὴ). Sonraki evre αὐγήnin γῆye bozulmasıdır. Bu "toprağın kuru olduğu yerde, ruh en bilgedir" duygusunu verir, ve Filon denli eskidir (bkz. Baywater'ın notları).

[3][Burnet: "Man kindles a light for himself in the night-time, when he has died but is alive. The sleeper, whose vision has been put out, lights up from the dead; he that is awake lights up from the sleeping" :: "İnsan gece ölü ama diri iken kendi için bir ışık yakar. Uykuda görüşü kapatılan kişi ölülerden ışık alır; uyanık olan uyuyanlardan ışık alır."] Burada Diels'in daha tam metnini kabul ediyorum. Açıktır ki Herakleitos'ta (krş. fr. 68) Ölüm, Uyku, Uyanıklık Toprak, Su, Ateşe karşılık düşer. Ama sanırım ἅπτεται sözcüğünü tüm fragman boyunca aynı anlamda almalıyız ve buna göre Diels'in yaptığı gibi "ile ilişkidedir" biçiminde çevirmiyorum.

(87-89) Bir erkek otuz yıl içinde büyükbaba olabilir.

(90) Uykuda olanlar birlikte çalışanlardır (dünyada olan bitenleri yaratmada).

(91) Düşünce herkese ortaktır.

(91b) Usları ile konuşanlar herkese ortak olana sarılmalıdır, tıpkı bir kentin yasalarına sarılması gibi, ya da daha da güçlü olarak. Çünkü tüm insan yasaları tek bir tanrısal yasa tarafından beslenir ki, dilediği ölçüde egemendir, tüm şeyler için yeterlidir ve daha da fazlasıdır. R. P. 43.

(92) Öyleyse ortak olanı[1] izlemeliyiz. Ama Usun yasasının ortak olmasına karşın, insanların çoğu sanki kendilerinin bir bilgeliği varmış gibi yaşarlar. R. P. 44.

(93) Kendisi ile en sürekli birliktelik içinde oldukları şeye [*Logos*] yabancıdırlar.[2]

(94) Uykuda imiş gibi davranmamalı ve konuşmamalıyız.

(95) Uyanık olanlar için tek bir ortak dünya vardır, ama uyuyanların her biri kendine ait bir dünyaya çekilir.

(96) İnsan doğasının bir bilgeliği yoktur, ama tanrısal olanın vardır. R. P. 45.

(97) Tanrı insanı bebek gibi görür, tıpkı bir insanın bir çocuğu görmesi gibi. R. P. 45. [Düşüncesiz insan Tanrının sesini ancak bir bebeğin büyüğü anladığı kadar anlar. (Kaynak: Origen, c. Cels. vi. 12, s. 291)]

(98, 99) Bilgelikte, güzellikte, ve tüm başka yollarda, en bilge insan Tanrı ile karşılaştırıldığında bir maymun gibi görünür, tıpkı en güzel maymunun insan ile karşılaştırıldığında çirkin olması gibi.

(100) Halk yasaları için kent duvarları için olduğu gibi savaşmalıdır. R. P. 43 b.

(101) Daha büyük ölümler daha büyük paylar kazanır. R. P. 49 a.

(102) Tanrılar ve insanlar savaşta düşenleri onurlandırırlar. R. P. 49 a.

(103) Densizlik bir yangından da daha önce söndürülmelidir. R. P. 49 a.

(104) İnsanlar için her istediklerini almak iyi değildir. Sağlığı hoş yapan hastalıktır; kötülüğü[3] iyilik; açlığı tokluk; yorgunluğu dinlenme. R. P. 48 b.

(105/107) Tutkuya karşı savaşmak güçtür,[4] çünkü almayı istediğini ruhun pahasına satın alır. R. P. 49 a.

(108-109) Aptallığı gizlemek en iyisidir, ama şarap ile gevşeyince bunu yapmak güçleşir.

(110) Ve Birin istencine boyun eğmek de yasadır. R. P. 49 a.

(111) Nasıl bir düşünce ya da bilgelik taşırlar? Şairleri izler ve kalabalığı öğretmen yerine alırlar, kötülerin çok ve iyilerin küçük bir azınlık olduğunu

[1]Sext. *Math.* vii. διὸ δεῖ ἕπεσθαι τῷ κοινῷ (elyazmalarına göre. Schleiearmacher ξυνῷ). ξυνὸς γὰρ ὁ κοινός. Bywater sözleri atlar, ama sanırım Herakleitos'a ait olmalıdırlar. Diels Bekker'in διὸ δεῖ ἕπεσθαι τῷ <ξυνῷ, τουτέστι τῷ> κοινῳ okuma önerisini kabul eder. Şimdi düşünüyorum ki, λόγος terimini yukarıda (s. 102, *n.* 3) açıklanan anlamda anlarsak, izleyen sözlerden kuşku duymak için bir neden yoktur.

[2]λόγῳ τῳ τὰ ὅλα διοικοῦντι sözleri Herakleitos'a değil, Marcuas Aurelius'a aittir.

[3]Diels ile birlikte καὶ için Heitz'in κακὸvunu kabul ederek.

[4]θυμός sözcüğü Homeros'taki anlamını taşır. İsteğin doyurulması kuru ruh-ateşin (fr. 74) nem (fr. 72) ile değiştirilmesini imler. Aristoteles burada θυμόςu yanlışlıkla öfke olarak anlar (*Eth. Nik.* B, 2. 1105 a 8).

bilmezler. Çünkü insanların en iyileri bile tek bir şeyi başka herşeye yeğlerler—ölümlülerin arasında ölümsüz şanı; oysa kitleler hayvanlar gibi tıkınır.[1] R. P. 31 a.

(112) Priene'de Teutamas'ın oğlu Bias yaşadı ki, sözleri geri kalanların sözlerinden daha değerli idi. ("İnsanların çoğu kötüdür," diyordu.)

(113) Eğer biri en iyi ise, on bin insan kadar değerlidir. R. P. 31 a.

(114) Yetişkin Efeslilerin tümünün gidip kendilerini asmaları ve kenti sakalsız gençlere bırakmaları çok uygun olacaktır; çünkü Hermodoros'u, aralarında en iyi olanı, "Aramızda bir en iyi olmamalıdır; eğer böyle biri varsa, gidip başka bir yerde yaşasın," diyerek kovdular.[2] R. P. 29 b.

(115) Köpekler tanımadıkları herkese havlar. R. P. 31 a.

(116) ... (Bilge insanı) inançsızlıklarından ötürü bilemezler.

(117) Aptal biri her söze şaşırmayı sever. R. P. 44 b.

(118) Aralarında en saygın olanlar ancak düşlemleri bilir[3] ve onlara sarılırlar; gene de Türe yalanlar uyduranları ve yalancı tanıkları yakalayacaktır.

(119) Homeros listelerden çıkarılmalı ve kamçılanmalıdır; Arkhilokhos da. R. P. 31.

(120) Bir gün tüm başka günler gibidir.

(121) İnsanın karakteri yazgısıdır.[4]

(122) İnsanları ölümden sonra ne umdukları ne de düşledikleri bekler. R. P. 46 d.

(123) [Orada olanlar][5] doğacak ve yaşayanların ve ölülerin bekçileri olacaklardır. R. P. 46 d.

(124) Gece dolaşanlar, Magiler, Bakhüs rahipleri, şarap küpünün rahibeleri ve gizem tacirleri ...

(125) İnsanlar arasında kutlanan gizemler kutsal olmayan gizemlerdir. R. P. 48.

(126) Ve bu imgelere dua ederler, sanki evler ile konuşuyormuş gibi; çünkü tanrıların ya da kahramanların ne olduklarını bilmezler. R. P. 49 a.

(127) Çünkü eğer onları Dionysos'un onuruna yapmasalardı, geçit törenleri ve fallus ilahileri utanç verici gösteriler olurdu. Ama uğruna coşup çıldırdıkları Dionysos Hades ile aynıdır. R. P. 49.

(129, 130) Kirlenince kendilerini başkalarının kanı ile arıtırlar, tıpkı çamura düşen birinin kendini çamur ile yıkaması gibi. Böyle yaptığını gören biri onu deli sanırdı. R. P. 49 a.

[1]Bu "üç yaşam"a göndermede bulunuyor görünür, Bölüm II, § 45, s. 77.

[2]İtalya'ya gitti ve Roma'da On İki Tabletin düzenlenmesinde yer aldı. Bkz. s. 100, n. 4.

[3]Schleiearmacher ile birlikte δοκέοντα okuyarak (ya da Diels ile birlikte δοκέοντ' ὧν). Hippokrates'ten φυλάσσουσι καὶ γινώσκουσι bileşimini alıntılayan Diels ile birlikte γινώσκει, φυλάσσει biçiminde okuyorum.

[4]Burada δαίμωνun anlamı üzerine bkz. Aristoteles'in *Törebilimi*'nin benim tarafımdan hazırlanan yayımı. ss. 1vs.

[5]Metin bana çok belirsiz göründüğü için, ἔνθα δ' ἐόντι sözlerini başlangıca katmayı göze alamadım. Bununla birlikte, bkz. Diels'in notu.